

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.— " "
četrt leta . . . 2.50 " "
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14 " "
trikrat . . . 12 " "
za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega
Tovariša“ izide dne 13. julija 1917.

Prvo polletje je minilo. — Prosimo svoje naročnike in naročnice, da poravnajo zapadlo naročnino, oziroma da jo obnove. — Težki so časi, težke razmere. A ravno sedaj ne smemo pozabiti sebe, da nas pozneje, ko se vrnejo normalne razmere, tudi drugi ne pozabijo. — Zavedamo se težavnega položaja, zato pa po svojih najboljših močeh služimo svoji stvari, kolikor je to v tej dobi največ mogoče. Uvažujmo vsi resnico in ravnajmo se vsi po njej: Velika je dolžnost, brezmejno več ljubezen!

Narodni svet.

... Kot zastopniki ljudstva nikdar ne odnehamo, dokler ne dobimo narodne avtonomije, ki se bo nje ozemlje krilo z vsem rodnom enega jezika!

Iz govora poslanca dr. Laginje
v državnem zboru dne 14. junija 1917.

V zadnjem času so se po našem časopisu že opetovano pojavili glasovi, da si Slovenci vseli deželá osnujmo svoj skupni narodni svet, ki nam bodi tista najvišja narodna instance v vsem našem kulturnem, gospodarskem in socialnem prizadevanju in delovanju, kar so nemški Volkstrati svojemu narodu.

Ako s slovenskim narodnim svetom vzporedno imenujemo nemške Volkstrate, nečemo s tem reči, da hočemo svojo najvišjo narodno instanco imeti organizovano popolnoma v smislu in po tendencah nemških Volkstratov, ker jih — stoječ na načelu pravičnosti in enakopravnosti — ne maramo posnemati v sili in brezobzirnosti, ki z njima uveljavljajo prvenstvo in privilegije nemškega naroda tudi po krajih in deželah, koder stoji notranjega življenja, s tem tudi že obsojamo vsako silo, ki škoduje drugemu, da na njegov račun in njemu v breme koristi sebi. Taka sila grdega in samogoltnega egoizma ni orožje kulture in ni vidno znamenje plemenitosti, temveč je le znak brutalnosti in odurnega samoljublja, pa bodi izvajana od kogarkoli in nasproti komurkoli! Delovanje take sile bije ob naša načela kreposti in morale, zato ga obsojamo, in je popolnoma izključeno, da bi Slovenci hoteli z enakim orožjem graditi svojo moč in utrjati svojo pozicijo.

Slovenski napredni učitelji smo bili prvi, ki smo hoteli vse svoje dobre sile vsega slovenskega učiteljstva združiti k skupnemu delu na kulturnem polju. Znano nam je vsem, kako smo vabili na to skupno delo, a znano nam je tudi, kako se je tisti del slovenskega učiteljstva, ki se je zatekel v Slomškovo Zvezo, odzval temu povabilu v negativnem smislu. Hiteli smo zaman na pripravljeno delo in danes smo prepričani, da bi naše skupno delo sedaj imelo vsaj že en uspeh, ki bi bil za sedanjí čas največjega pomena: Imeli bi uzakonjen oni del novega deželnega šolskega zakona, ki uravnava prežalostne gnotne razmere kranskemu učiteljstvu! — Razcepjenost, trmoglavost in sovražnost nam je bila vedno v prokletstvo in nas tepe tudi sedaj in nas bo tepla vse dotlej, dokler bič sam ne švigne po tisti roki, ki ga spleta in vihti, in dokler prokletstvo samo z vso strašno pezo ne zgrmi nanj, ki je začetek in konec prokletstvu! Zakaj vsako zlo dejanje se maščuje!

Kdor ima srce za potrebe in koristi naroda, ta je prepričan o nujnosti in važnosti našega narodnega sveta, obenem pa mora obžalovati, da si ga že davno nismo ustanovili. Prepričani bi bili že mnogo gorja, odvrgli že mnogo nesreč. Toda bili smo preveliki lokalni patrioti in prestrastni strankarji. Bili smo Kranjci, Korošci, Štajerci, Primorci in smo se izza mejá pisano gledali, zabavljali drug na drugega in bili celo razjarjeni, če je koga iz ene dežele v drugo deželo vrgla usoda služiti vsakdanji kruh, ker smo gledali v njem — tujca! Naša kratkovidnost in nepreudarnost je šla celo tako daleč da smo morali iz ust slovenskega politika slišati neresnico, da je Celje za nas — tuje ozemlje! Da imajo koroški Slovenci danes le en državnozbornski mandat, namesto da bi imeli najmanj tri mandate, to je krivda domače politiške spekulacije, ki bi bila nemogoča, ako bi stal nad nami narodni svet kot izhodišče vsega dela za narodove koristi. O slovenskem šolstvu v obmejnih krajih niti ne govorimo! To poglavje je tako žalostno, da boli človeka srce, ako ga premišlja! Na tisoče je naše dece, ki so jo svojim materam odtujili, ali pa ki je vsaj ostala popolnoma neuka. Z našo umstveno kulturo sploh ravnajo tako, kakor mačeha ne more slabše s pastorko! Sirota Jerica — to je kratko poimenovanje vsega, kar imamo. In kar imamo, to smo si dali sami sebi ob nešteti žrtvah, v gigantiškem boju za obstanek, ki je bil toliko težji, toliko žrtev in izgub bogatejši, kolikor smo sami sebe ovirali, sami sebi rušili, kar so eni zidali; zakaj bili smo najprej deželani in strankarji, a kadar je bilo treba jokati na razvalinah ali ob ponosrečenih akcijah, kadar je bilo torej že prepozno, takrat smo bili šele Slovenci, če se nismo tudi tedaj več ali manj očito veselili nesreč v lastnem narodu! Na gospodarskem polju je oslabil naša moč premnoga nezgoda najžalostnejših posledic, ki je cele rodovine, cele vasi in občine vrgla v nesrečo. Namesto da bi svojih pet vinarjev držali skupaj, smo jih začeli razpostavljati na kupče. Nesrečna je vsaka igra, a najnesrečnejša je ona z narodovim imetjem.

Kar smo zakrivali zla sami, tega ni mogoče napraviti nestorjenega. A mogoče je preprečiti vse, kar bi bilo v bodočnosti temu enakega! Zato je pa treba spoznavati krivde preteklosti, da se jim izognemo v bodočnosti! Treba je izbrati in združiti najboljše moči, ki jim narodova volja izkaže svoje zaupanje! Treba je organizacije vsega dela, ki sodi v sedanjí položaj vseh stanov in ki meri na bodočnost naroda kot celote! Vsaj v presojanju svojih celokupnih narodnih potreb in zahtev, v delu tega, kar rabi narod kot celota v moralnem in materialnem pogledu kot kulturno ljudstvo in kot sestavni del državne enotnosti si damo lahko sami svojo narodno avtonomijo, če se zlije vsa naša dobra volja in vsa naša produktivna sila v narodni svet, kjer se naj zbero zastopniki vseh slojev in vseh stanov! Nad vohodom napravite napis: Vstop liscam in volkovom ni dovoljen! —

Ako je Dunaj združil vse, ki hočejo v resnici koristiti narodu, zakaj bi jih delo v domovini ne moglo združiti? Stvari so, ki nas lahko vedno ločijo, a poiskati moramo tiste zadeve, ki nas lahko večno združujejo! Ako se tuintam odkrhne kos strankarske ošabnosti in trmoglavosti, ni to še nesreča! Pustite, naj gre vsa ošabnost in trmoglavost, zakaj običajno tiči za njo še kaj drugega, kar diši po egoizmu in častihlepu! Sreča narodova je več vredna nego posamezna politiška eksistenca, ki bi nasprotovala organizaciji skupnega dela, narekovanevala od interesov narodove eksistence in bodočnosti! Bodočnosti pa je izvor sedanjost, in kakor si posteljemo, tako bomo ležali! Nikar pa naj nihče ne misli, da nam kdo drugi zrahlja posteljo! Rahljal bi že, toda med navidezno dobrim delom bi podtaknil bodečega trnja pod lepo odejo. Bodimo nezaupni proti tuji pomoči, zaupajmo pa svojim silam, ki jih moramo organizirati, ako hočemo, da se okoristi ob njih narod in domovina! Ustvarimo novo zemljo sami iz sebe, potem bo tako naša, da nam je nihče in nikoli ne vzame!

LISTEK

Cesarska pesem.*)

Bog obvaruj in ohrani
Avstrijo, cesarja z njo!
Modro nam, ki smo mu vdani,
vladaj z vere pomočjó!
Branimo Mu krono dedno
proti vsem sovražnikom:
S Habsburškim bo tronom vedno
Avstrija naš srečni dom!

Za dolžnost in za pravico
vsak pošteno, zvesto stoj;
če je treba, pa desnico
s srčnim upom dvigni v boj!
Naša vojska iz viharja
prišla še brez slave ni:
Vse za dom in za cesarja,
za cesarja blago, kri!

*) Prijavljamo po obliki in deloma po vsebini izpremenjeno besedilo Cesarske pesmi, kakor to odgovarja sedanjim razmeram. Šolske oblasti naj poskrbe za splošno rabo tega besedila. Uredn.

Meč vojščaka naj varuje,
kar marljivost pridobi,
duh z umetnostjo zmaga,
moč mu v znanosti zori.
Slava naj deželi kljuje,
blagor naj objema vse:
Vsej, kar solnce je obsije,
Avstriji naj mir cvetè!

Trdno, bratje, se sklenimo,
sloga pravo moč rodi;
takrat lahko vse storimo,
ako združimo moči!
Želja sklepa nas edina
nerazvezno med seboj:
Živi cesar, domovina!
Avstrija, ti večno stoj!

In cesarju je družica,
iste misli z njim goječ,
plemenita cesarica,
vse enako nas ljubeč!
Kar nam more v srečo biti,
Jima daj nebes Gospod:
Slava Karlu! Slava Ziti!
Naj živi Habsburški rod!

Iz umetniškega sveta.

Tri produkcije „Glasbene Matice“.
(19., 20. in 21. junija 1917 v Mestnem domu.)

Koncem vsakega šolskega leta da „Glasbena Matica“ javen račun o delovanju svoje glasbene šole in takrat pokaže uspehe, ki jih je tekom leta doseglo učiteljstvo v posameznih strokah. Matičine produkcije so bile pred leti skoro pravi koncerti, saj so nastopali gojenci, ki jih danes štejejo med odlične slovenske umetnike, na katere „Glasbena Matica“ kot njihova vzgojiteljica lahko gleda s ponosom. Pevci Betetič, Križaj, Levar, Rijavec, goslač Ivan Trost, pianisti Anton Trost, Niko Štritoč, oba brata Ravnika in še nešteto drugih, so vsi kot solisti vstopili v svet, absolutentje šole „Glasbene Matice“. Umljivo je, da v sedanjih časih, zlasti letos, ko potečejo v kratkem tri leta, od kar divja grozna svetovna vojna ni mogoče pokazati velikanskih uspehov. Vojna je posegla povsod vmes. Opazil sem, da starejši moški gojenci niso nastopali, ker so pač v vojaških sukajah, dočim se je prav dobro izkazala mladina, posebno deklice.

Takoj na prvi produkciji mi je pustila lep utis vijolinistinja — redkost pri nas — Minka Koprivčeva. V Svendsenovi Ro-

manci sem čutil učenke nežen, lahek poptegljaj, čisto igro in predvsem — dušo. Jako snažno je igrala one dele na sami G struni (sul G). Je tu kal, iz katere lahko nekaj zraste. S primerno pridnostjo se Koprivčeva lahko razvije v izborno vijolinistinja, ker je res nadarjena. — Dosti manj občutka sem našel v igri Zorana Hribarja, ki je svojo nalogo sicer rešil dobro, vendar z malimi izjemami precej mehancično. Med pianistinjami je pokazala Caciula-Papp dobro tehniko in gibčnost v desni roki, Ivanka Lampe je izrazito predavala Bortkiewiczov „Vihar“, skladbo pestrih barv in mogočnih akordov. Tudi Zdenka Tomišek se je postavila z dvema arabeskama Debussyja, dobro se je uvedel mladi Fran Potočnik s Foersterjevo točko „Slovenske vojaške pesmi“.

Kot novinka-pevka se je predstavila Josipina Bauer. Ima glas s precejšnjo višino, v nižini lepo pobarvan. Pela je Vilharjevo „Nezakonska mati“ občuteno, z dramatičnimi akcenti in teatralčno pozo. Prav lepo se je podal recitativ „on, ki ptice pod nebom živi“. Slutim, da Bauerjevo srce vleče na oder. Mogoče ji bo tam sreča mila, seveda le po končani šoli g. Hubada.

Nastopil je še zbor gojenk in je ljubko zapel češko narodno „Ajaj le angelček moj“, Rožančeva „Ah ni li zemljica krasna“ in Jenkovo „Na tujih tleh“. Presenetilo me je lepo prednašanje, dosti natančna izgovarjava

Vojna.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Ljudske šole v Cerkljah na Gorenjskem 718 K; mestna ljudska šola na Opčinah 30 K; mestna ljudska šola v Padričah 25 K; mestna ljudska šola v Rojani, 70/85 K; mestna ljudska šola na Katinari, 45 K; mestna ljudska šola v Sv. Križu pri Trstu, 20/22 K; učenci C. M. šole pri Sv. Jokobu v Trstu so nabrali v dneh žepnih robcev poleg obilice blaga tudi 760 K v gotovini; skupaj 1669/07 K.

Danes izkazanih . . . . . 1.669/07 K
V zadnji štev. izkazanih 275.433/57
Skupaj . . . . . 277.102/64 K

V. VOJNO POSOJILO.

Učenci ljudske šole v Cerkljah na Gorenjskem 2000 K; po posredovanju nadučitelja Jos. Lapajnetja so podpisali občani 91.000 K; skupaj 93.000 K.

Danes izkazanih . . . . . 93.000 K
V zadnji štev. izkazanih 10.191/707
Skupaj . . . . . 10.284/707 K

VI. VOJNO POSOJILO.

Po posredovanju nadučitelja Jos. Lapajnetja so podpisali občani dosejaj 22.000 K; vnanja uršulinska šola v Ljubljani 150 K; ljudska šola v Postojni po prizadevanju svojega vrlega učitelja podpisala 6500 K; c. kr. pripravnica srednjih šol v Trstu 1000 K; skupaj 29.650 K.

Danes izkazanih . . . . . 29.650 K
V zadnji štev. izkazanih 1.750
Skupaj . . . . . 31.400 K

SREDNJE ŠOLE.

Gospa Marica Perušek, vdova po c. kr. profesorju 5000 K; c. kr. višja realka v Idriji 1000 K; proforski zbor c. kr. višje realke v Ljubljani 77/79 K; skupaj 6077/79 K.

Doslej izkazanih . . . . . 50.270/55 K
Danes izkazanih 6.077/79
Skupaj . . . . . 56.348/34 K

DENARNI USPEH SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v „Učit. Tovarišu“

Za „Rdeči križ“ itd.	K	277.102/64
III. vojno posojilo	„	278.848/69
IV. vojno posojilo	„	2.761.038—
V. vojno posojilo	„	10.284.707—
VI. vojno posojilo	„	31.400—
Srednje šole	„	56.348/34
Končna vsota	K	13.689.444/67

Važno za vpoklicane učitelje.

Učiteljsko društvo za Sežanski šolski okraj je vložilo dne 10. decembra 1916. na ministrstvo za notranje zadeve prošnjo, da bi se priznala podpora za vzdrževanje tudi učiteljem vpoklicancem, čeprav dobivajo še nadalje izplačevano redno svojo plačo in to v prvi vrsti z ozirom na dejstvo, da izgube dotični učitelji vse svoje postranske zaslužke, na katere so bili navezani že v

normalnih časih in katere morejo njihove družine dandanes še toliko manj pogrešati. Ministrstvo je prošnjo ugodilo s sledečim dobesednim odgovorom:

„In Fällen, in denen die Mobilisierten wohl den Gehalt oder Lohn fortbezahlt erhalten, dieselben aber infolge der Einarückung die mit der Natur ihres Berufes üblich verbundenen Nebenverdienste, wie vorliegend Lehrer, verlieren, ist beim Zutreffen der gesetzlichen Voraussetzungen, insbesondere wenn der Unterhalt der Angehörigen eine Gefährdung erleidet, Unterhaltsbeitrag zuerkennen“.

Toliko v znanje vsem interesantom. Vse družine vpoklicanih učiteljev naj zahtevajo vzdrževalno podporo in sicer naj se sklicujejo pri svoji zahtevi na odlok c. kr. ministrstva za deželno brambo od 16. maja 1917, št. 295 (odd. XVII.)

Posvetovanje o učiteljskih plačah na Češkem.

Posvetovanje o učiteljskih plačah na Češkem se je vršilo dne 16. maja t. l. na Dunaju. To posvetovanje je zanimivo in tako poučno tudi za slovensko učiteljstvo, da hočemo spregovoriti o njem par besed. Razmere češkega učiteljstva so jako podobne razmeram posebno kranjskega učiteljstva.

Posvetovanju so se udeležili zastopniki čeških učiteljskih Zvez, deželne upravne komisije, deželne in centralne vlade. Izmed poslancev so bili navzoči Stanek, Pacher in Schreiter.

Zastopnik nemškega učiteljstva na Češkem je izjavil, da ima to posvetovanje namen, da pridemo na jasno v teh-le točkah:

1. uresničenje zakonskega načrta o regulaciji učiteljskih plač stalne šolske komisije iz leta 1913;

2. v slučaju nepremagljivih težkoč, zagotovitev onih denarnih sredstev, ki jih zahteva zakonski načrt;

3. primerno zvišanje draginjskih doklad kakor za državne uradnike v letu 1917;

4. zboljšanje prejemkov vpokojenega učiteljstva, učiteljskih vdov in sirot.

Učiteljstvo hoče biti na jasnem glede tega, kaj namera vlada in dežela. Tako kakor dosedaj, ne more iti dalje.

Predsednik češke učiteljske „Zveze“ tovariš Smrtka je pripomnil, da je češki deželni odbor že v letu 1911 priznal, da se potrebuje za regulacijo učiteljskih plač 22 milijonov K, in da postavka stalne šolske komisije v letu 1913 v znesku 23 milijonov K ni nikakor previsoka. Učiteljstvo na Češkem je sedaj od leta 1911, t. j. 5¹/₂ leta prikrajšano za ta znesek, t. j. za 135 milijonov K; kot predjem je prejel učiteljstvo 45 milijonov K; primanjkljaj 90 milijonov K so dolgovi in obremenjenosti učiteljstva ki so že leta 1911 vzbujali pomisleke narodnih ekonomov. Tisti, ki so imenovali zakonski načrt ruinezen naj pomislijo, da bo brez uresničenja tega zakonskega načrta vse učiteljstvo na Češkem ruinerano. Težka bremena so naložili tudi izven stanovskih dolžnosti na rame učiteljstvu, ki ga dovedejo često v mučen položaj; učiteljstvo in njegovo družino so pa pustili, da je stradala.

znanka iz prejšnjih produkcij. Visoke tone ne poje kaj čisto in se ima za aplavz po drugi točki zahvaliti sujetu in nagajivi vsebini Brahmsove krasne podoknice. Posebno lepa točka bi bil Richard Straussov „Adagio“ iz klavirske sonate v H-molu op. 5 za gosli, klavir in harmonij, da ni vijolinistka gospa Hela Korunova svojo vlogo igrala nekako boječe in nesigurno.

Na tretji produkciji so se nam predstavile še boljše moči. Dočim sem na prejšnjih dveh večerih le tuintam začutil občuteno igro, mi je zadnji večer zapustil vtis, da so tu že kažejo moč izražanja in umetniški impulzi. Emila Maroltova, Potočnik Nilka, Danica Dekleva in Božena Bole so pianistke, ki se jim pozna študij dolgih let. Prednašale so same težje stvari, ki zahtevajo od igralca kaj več. Tako je Maroltova sviralna mirno, umerjeno in dobro akcentuirano Rachmaninova „Preludij“ in Henrika de Kaana „Tarantello“, Potočnikova delikatno in lepo pointirano A Foersterjevo koncertno fantazijo „Mila lunica“ in Mac Dowella „Ples čarovnic“, Deklevova neko Griegovo skladbo in Chopinovo Impromptu-fantazijo, Boletova čvrsto in eksaktno Rečmaninovo „Polichinelle“. Izvrstno se je odrezal goslač Igor Franko z Rodejevim koncertom št. 6. Mila Počivalnikova je zaslužila pohvalo s prednašanjem Vilharjeve pesmi „Kada mi zvezdo“, Jelica Sadarjeva, priznana kot koncertna pevka je doživela največji in najmočnejši aplavz

Poslanec Schreiter je izvajal med drugimi, da je skrb za učiteljstvo dobra priprava za vojno ter da bomo po vojni v gospodarski vojni, ki se nam obeta, dvojno potrebovali gmotno dobro podprtega učiteljstva. Ljudski svetovalci naj bodo prosti morečih gmotnih skrbi.

Poslanec Stanek je govoril: Priznalnih besed in pohval je učiteljstvo že dosti slišalo, sedaj potrebuje dejanj. Oni, ki bodo dovolili denar v ta namen, naj se ne boje, da jih bo kdo zaradi teh izdatkov klical na odgovor; ti izdatki se izgube kot nekaj majhnega v velikem. Učiteljstvo je delalo v službi domovine in dolžnost vlade je, da mu pripomore vsaj do človeške eksistence.

Poslanec Pacher je izjavil: Če je šola breme dežele, pa je sladko breme. Hvala bogu, da imamo mnogo otrok; da jih vzgojimo, potrebujemo učiteljev. Noben izdatek ni tako produktivno naložen, kakor izdatek za šolo. Izdatki za šolo so ravno tako potrebni, kakor oni za vojno; tu naj se ne gleda na 5, 10 ali 15 milijonov K. Poudarja se vedno, da se brez deželnega zbora ne more izvršiti regulacija učiteljskih plač; zakaj pa je deželna upravna komisija brez deželnega zbora uredila in zvišala plače deželnim uradnikom?

Zastopniki deželne upravne komisije so izjavili, da priznavajo veliko učiteljsko bedo, da se pa vendar ne morejo spuščati v to, da bi se definitivno rešila regulacija učiteljskih plač po zakonskem načrtu stalne šolske komisije. Največ je, kar morejo dovoliti, da se zvišajo že dovoljene draginjske doklade za leto 1917 za 50%, ki naj se potem tako-le določijo: za neozmenjene 270 K, za oženjene 315 K, za oženjene z 1 otrokom 400 K, z 2 otrokoma 500 K, s 3 otroci 600 K, s 4 otroci 700 K, s 5 in več otroci 800 K.

Po dolgotrajni razpravi so se zedinili slednjič v teh-le točkah: vlada zviša svoj prispevek v primernih mejah, tako da se doseže znesek 12 milijonov K. Ta znesek naj se porabi za zboljšanje učiteljskih plač na ta način, da stopijo s 1. julijem 1917 v veljavo aktivitetne doklade, kakor jih določuje regulacijski zakonski načrt ali po načrtu 1 ali 2; ostali znesek se porabi za draginjsko doklado. Poleg tega so se zedinili še za nekatera druga manjša privoljenja, kakor za vračunavanje znane devetine v pokojnino, dopolnitev provizorija za učiteljice ženskih ročnih del, zvišanje pokojnin itd.

Po zakonskem načrtu stalne šolske komisije iz leta 1913 naj bi se izvedel načrt 1 aktivitetnih doklad takoj, ko stopi zakon v veljavo. Določal je: za Prago in predmestja od 10 do 10 službenih let v treh stopnjah za ljudske šole 640, 768, 960 K, za meščanske šole 800, 960, 1104 K; za kraje z nad 80.000 prebivalci 640, 720, 800 K, za meščanske šole 800, 880, 960 K; za kraje z nad 40.000 prebivalci 480, 560, 640 K, za meščanske šole 600, 680, 760 K; za kraje z nad 10.000 prebivalci 320, 400, 480 K, za meščanske šole 400, 480, 560 K; za kraje pod 10.000 prebivalci 240, 320, 400 K, za meščanske šole 320, 400, 480 K. Načrt št. 2 aktivitetnih doklad naj se pa šele izvede, ko nastopijo redne razmere v deželnem gospodarstvu. V načrtu št. 2 aktivitetnih doklad se prištejejo kraji z 80.000 prebivalci k Pragi in predkrajem in določa aktivitetne doklade po službenih letih in po številu prebivalcev, kakor zgoraj tako-le: 640, 768, 960 in 800, 960, 1104 K; 504, 672, 840 in 672, 840, 963 K; 432, 576, 720 in 576, 720, 828 K; 360, 480, 600 in 480, 600, 690 K.

izmed vseh gojencev. Pela je jako čustveno Iv. pl. Zajčev „Vic“ in novejšo Lajovčevo „Bujni vetri v polju“. Sadarjeva se je zadnje čase razvila v imetno solistinjo in dela čast šoli g. M. Hubada. Produkcijo sta zaključila dva dvospava s klavirjem, ki sta jih vzorno odpele gojenke solopetja, in še dobro naštudirani kvartet za štiri gosli skladatelja J. Donta.

Glede na vzporedne produkcij pripomnim, da je šola g. Pavčiča izbrala za nastope klavirja slovenske skladbe, kar je vse hvale vredno. Vsi, učiteljice in učitelji, ki so v preteklem letu vse storili za napredek svojih gojencev, so z uspehi lahko zadovoljni, pravtako pa tudi stariši mladine. Dal Bog, da se vendar enkrat vrne ljubljani mir in tudi „Glasbeni Matici“, našemu zaslužnemu glasbenemu zavodu da možnost rednega delovanja, da iz njene šole dobi slovenski narod še mnogo kulturnih delavcev in delavk!

Zorko Prelovec.

Par besed o narodnih ornamentih!

Narodni ornament izvirajo iz rok našega naroda in so preprosti v obliki in barvi. Motivi so navadno vzeti po cvetju. Posebno rado se upodablja srce in to v različnih delih. Bolj redki so ornamenta s

Tovariši na Češkem so vendar nekaj dosegli. Z draginjsko doklado se zvišajo prejemki približno do one višine, kakor jih določa regulacijski zakonski načrt stalne šolske komisije iz leta 1913. Kje pa je vojna draginjska doklada, ki jo dobe vsi uradniki, sluge in delavci k plači, ki je določena za mirne čase?

Kaj pa kranjsko učiteljstvo, ti največji trpini med avstrijskim učiteljstvom? Kakšna beda vlada tu v učiteljskih rodovinah, lahko posnamemo iz tega, da morajo hirati ob plačah, ki so se uredile pred 19 leti! Draginjske doklade pa so dobili letos po 160 K in po 30 K za vsakega mladoletnega nepreskrbljenega otroka in to v deželi, v kateri so „deželne finance urejene“ po izjavi dr. Lampeta na Najvišjem mestu.

Za prosep ljudeškega šolstva v Istri.

Istrska deželna upravna komisija poroča: Leta 1917. so se vršili v smislu § 7. deželnega zakona z dne 30. maja 1870. L. Z. in št. 20 o ustanavljanju šol komisionalni ogledi v spodaj navedenih krajih, pri katerih je zastopal deželo član deželne komisije c. kr. okr. glavar baron Gorizutti.

Koperski okraj: v Krkavcih, Kamparjeju, Tinjanu, Hrastovljah, Prešnici, Podgorju, Pregarjih in Saležu (za slovenske šole).

Poreški okraj: v Sv. Nedelji in Kaštelirju (za italijanske oziroma hrvatske šole).

Puljski okraj: v Sosičih, Štokovcih in Bokordicah, Krmedu in Svetvincentu (za hrvatske šole).

Volosko-opatijski okraj: v Jelovcih, Novokračini, Obrovu in Žejanah (za hrvatske šole).

Izmed teh načrtov je c. kr. deželni šolski svet končnojavno rešil s podelitvijo dovoljenja za osnovanje šole naslednje: Krkavce, Sosiče, Štokovce in Bokordiče; drugi načrti so ostali doslej še nerešeni ali na občini ali na okrajnem šolskem svetu, ali pa na c. kr. deželnem šolskem svetu.

Od 38 šol, za katerih ustanovitev je deželna upravna komisija leta 1916. dala svoje dovoljenje, je c. kr. deželni šolski svet dekretiral naslednje:

Okraj Koper: Šmarje — Monte (italj.); Šmarje (Slovenska).

Okraj Lošinj: Čres, deška in deklška trirazrednica (hrvatski).

Okraj Poreč: Nova vas poreška (hrvatska).

Okraj Pazin: Heki (hrvatska).

Pulj: Jadreski (hrvatska).

Volosko-Opatija: Sršeni (hrvatska); Poljane (hrvatska); Hosti Pehlin (hrvatska).

Razširjene so bile leta 1916. naslednje ljudske šole: V Štinjanu hrvatska v dvorazrednico; v Barbani hrvatska v dvorazrednico; v Kanfanaru italijanska v dvorazrednico; v Višnjanu italijanska deklška v trirazrednico; v Valah se je razdelila in razširila štirirazrednica v dvorazredno deško in trirazredno deklško ljudsko šolo; v Pazinu se je razširila in izpremenila hrvatska štirirazrednica v trirazredno deško in trirazredno deklško ljudsko šolo; v Moščenški Dragi hrvatska v dvorazrednico; v Petroviji italijanska v dvorazrednico; v Lazaretu slovenska v trirazrednico; v Roču hrvatska v trirazrednico; v Šterni italijanska v dvorazrednico; v Lazaretu italijanska v dvorazrednico; leta 1917. v Moščenicah hrvatska v dvorazrednico.

Skoro povsod je otvoritev šole odvisna od zgradbe šolskega poslopja, kar je v sedanjih dobi zaradi pomanjkanja delavnih moči jako težavno.

Pri ženskem ročnem delu prihajata v poštev križ in zvezda v raznovrstnih kombinacijah. Vodilne barve o narodnih ornamentih so: rdeča, modra in zelena na beli podlagi. Sem in tja pa vidimo poleg omenjenih še rmeno in vijolično.

Po uporabnosti delimo predmete z ornamentami na:

Ženska ročna dela, mizarska in tesarska dela, kovaška in kamnoseška dela.

Med ženska ročna dela spadajo vezene, pletenine in klekanje. Zadnje je doma v Bohinju, še bolj pa v Idriji, kjer se je pospela ta obrt do umetnosti in prinaša pridnim prstom zlato nagrado. Od pletenin bi omenil zimske volnene jopiče, ki jih izdelujejo na Gorenjskem iz domače volne in pa čarape, ki so še precej doma v Belokranjini. Narodnih vezenin je pa žalibog že prav malo pri nas. Pri starih Belokranjicah so še v čisljih, mlade se pa že nosijo „po modi“. Niso pa izgubljeni lepi belokranjski vzorci. Naša pridna tovarišica Poldka Bavdkova na Vinici ob Kolpi je ohranila krasno zbirko pristnih narodnih vezenin. Koliko truda in pridnosti je veljalo vse to, ve le tisti, ki je videl to njeno zbirko. Koliko vbodov je napravila pridna roka z drobno iglo in pisanim koncem v belo platno!

V deželnem muzeju je zbral ravnateljstvo lepo zbirko narodnih vezenin. Le žal, da hodijo obiskovalci muzeja mimo teh lepih stvari brez kakega zanimanja. Le tuji cenijo pridnost ženskih rok!